

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального за-
кладу Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-2.03

Кафедра туристичного та готельного бізнесу

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
**«Спеціалізований туризм
(релігійний)»**

з підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	24 Сфера обслуговування <i>(код і назва)</i>
Спеціальність	242 Туризм <i>(код і назва)</i>
Спеціалізація(за наявності)	- <i>(код і назва)</i>
Освітня програма	Туризм <i>(назва)</i>

Полтава 2020 рік

Укладач програми:

Логвин М. М., к. геогр. н., доцент, доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавського університету економіки і торгівлі».

Рецензенти програми:

Дудник І. М., д. геогр. н., професор, професор кафедри країнознавства і туризму Інституту міжнародних відносин Національного авіаційного університету;

Колесник О. В., к. і. н., доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та здоров'я людини Полтавського інституту бізнесу Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая;

Фазан В. В., д. пед. н., професор кафедри загальної педагогіки та андрагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, доктор наук з богослов'я.

Програму навчальної дисципліни схвалено і обговорено на засіданні кафедри туристичного та готельного бізнесу
Протокол засідання кафедри
від 15 травня 2020 р., № 10

Завідувач кафедри туристичного та готельного бізнесу, д. е. н., професор

_____ Г. П. Складар

(підпис)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми «Туризм»,
к. е. н.

_____ Ю. В. Карпенко

(підпис)

ПОГОДЖЕНО:

Голова науково-методичної ради,
д. е. н., професор.

_____ Н. С. Педченко

(підпис)

КОРОТКА АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу полягає у формуванні уявлення про сучасні класифікації релігій світу; ознайомлення студентів з географічним розміщенням найбільших релігій світу та їх течіями, їх характерними особливостями; з найвизначнішими сакральними пам'ятками та місцями паломництва християнства, ісламу, буддизму, індуїзму; розгляд визначних сакральних об'єктів як туристичних ресурсів. Важливе значення має формування у студентів розуміння релігійного туризму як важливого соціального, економічного та культурного суспільного інституту, ознайомлення майбутніх фахівців з релігійним туризмом в різних країнах і особливостями його практичної організації.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування таких компетентностей: вплив релігії на розвиток різних форм релігійного туризму; сутність основних понять дисципліни (пізнавально-екскурсійний туризм на релігійну тематику, паломництво, духовно-практичний туризм, науковий туризм релігійного спрямування); об'єктивні передумови і причини становлення організованого релігійного туризму; етапи розвитку релігійного туризму у світі та в Україні, найвідоміші центри і об'єкти релігійного туризму; тенденції та перспективи розвитку релігійного туризму в контексті сучасних глобалізаційних процесів.

У контексті національно-культурного відродження України людинотворча функція релігійного туризму усвідомлюється як чинник формування духовності, як діяльність, що безпосередньо впливає на світогляд особистості.

Цель курса заключается в формировании представления о современных классификации религий мира; ознакомление студентов с географическим распространением крупнейших религий мира и их течениями, их характерными особенностями; с выдающимися сакральными памятниками и местами паломничества христианства, ислама, буддизма, индуизма; рассмотрение выдающихся сакральных объектов как туристических ресурсов. Важное значение имеет формирование у студентов понимания религиозного туризма как важного социального, экономического и культурного общественного института, ознакомление будущих специалистов с религиозным туризмом в различных странах и особенностями его практической организации.

Процесс изучения дисциплины направлен на формирование таких качеств: влияние религии на развитие различных форм религиозного туризма; сущность основных понятий дисциплины (познавательный экскурсионный туризм на религиозную тематику, паломничество, духовно-практический туризм, научный туризм религиозного направления); объективные предпосылки и причины становления организованного религиозного туризма; этапы развития религиозного туризма в мире и в Украине, известные центры и объекты религиозного туризма; тенденции и перспективы развития религиозного туризма в контексте современных глобализационных процессов.

В контексте национально-культурного возрождения Украины человекотворческая функция религиозного туризма осознается как фактор формирования духовности, как деятельность, которая непосредственно влияет на мировоззрение личности.

The purpose of the course is to form an idea of modern classifications of world religions; acquainting students with the geographical location of the world's largest religions and their flows, their characteristics; with the most significant sacred monuments and places of pilgrimage of Christianity, Islam, Buddhism, Hinduism; consideration of prominent sacred sites as tourist resources. It is important to form in students an understanding of religious tourism as an important social, economic and cultural social institution, acquaintance of future professionals with religious tourism in different countries and the peculiarities of its practical organization.

The process of studying the discipline is aimed at the formation of the following competencies: the influence of religion on the development of various forms of religious tourism; the essence of the basic concepts of the discipline (cognitive-excursion tourism on religious topics, pilgrimage, spiritual and practical tourism, scientific tourism of religious orientation); objective preconditions and reasons for the formation of organized religious tourism; stages of development of religious tourism in the world and in Ukraine, the most famous centers and objects of religious tourism; trends and prospects for the development of religious tourism in the context of modern globalization processes.

In the context of the national and cultural prospects of Ukraine, the human-creating function of religious tourism is realized as a factor in the formation of spirituality, as an activity that directly affects the worldview of the individual.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Спеціалізований туризм (Релігійний)» укладена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Туризм» освітня програма Туризм, затвердженої наказом по університету від 22 березня 2019 р., № 60.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є дослідження зародження та розвитку подорожей з релігійною метою, характеристика ресурсної бази релігійного туризму в світі та Україні та особливості організації релігійних та паломницьких турів.

Метою дисципліни є дослідження релігії як соціального феномену життєдіяльності суспільства, її ролі в еволюційному розвитку суспільства та людини; соціально-економічний аналіз території розповсюдження основних релігій світу; формування у студентів розуміння релігійного туризму як важливого соціального, економічного та культурного суспільного інституту, вивчення сутності та структури релігійного туризму; опис святих місць, релігійних центрів та маршрутів паломництва; ознайомлення майбутніх фахівців з релігійним туризмом в різних країнах та розкриття особливостей його практичної організації.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні: здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (K01); здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (K02); здатність діяти соціально відповідально та свідомо (K03).

спеціальні, фахові, предметні: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (K16); розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів (K19); здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних про-

блем у професійній практиці (К28).

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми. В результаті освоєння дисципліни студент повинен: застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг (ПР12); проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття (ПР14); діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості (ПР16); виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання. (ПР20).

Навчальна дисципліна є вибірковою.

Форма підсумкового контролю знань – ПМК (залік).

ПРОГРАМНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Теоретико-методологічні засади дослідження релігійного туризму і паломництва

Тема 1. Релігійний туризм як історико-суспільне явище

Явище релігійного туризму: ретроспекція наукового осмислення. Релігійний туризм: предмет, методи, основні поняття. Суспільні функції релігійного туризму та паломництва. Основні завдання релігійного туризму.

Основні етапи розвитку релігійного туризму та паломництва у світі. Напрямки розвитку релігійного туризму. Культурологічний підхід до проблеми релігійного туризму.

Складові індустрії релігійного туризму.

Тема 2. Зміст, структура і типологія сучасних релігій

Релігія як культурно-історичний феномен. Релігія – важливий елемент диференціації світових культур. Функції релігії. Соціальні функції релігії.

Типи і класифікація сучасних релігій. Найбільш поширені класифікації сучасних релігій: статистичний, картографічний, за рівнем розвитку, за часом виникнення. Просторово-часова структура релігій. Метафізичні та емпіричні релігії. Матеріально-етнічні ознаки релігій. Монотеїстичні та політеїстичні релігії. Західні і східні релігії.

Георелігійна ситуація та чинники її формування. Релігійний склад населення Землі.

Світові релігії: виникнення та еволюція християнства та його гілок. Основні течії християнства.

Виникнення та особливості віровчення ісламу, його напрями та релігійні течії; історія виникнення та поширення буддизму. Історія появи та поширення різних релігійних течій в Україні. Національні релігії: індуїзм, конфуціанство, синтоїзм та іудаїзм. Ранньоісторичні форми релігії. Нові світові релігії та культу.

Тема 3. Визначення, різновиди та особливості релігійного туризму та паломництва

Джерела релігійного туризму. Історико-географічні, історико-культурологічні, історико-релігієзнавчі та історико-суспільні складові розвитку релігійного туризму. Езотеричний туризм. Сакральний туризм. Рівні сакральних об'єктів. Науковий туризм релігійної тематики.

Паломництво як історичне, культурне й соціальне явище. Релігійне паломництво як складова туризму: концепт українського соціуму. Загальноосвітня роль паломництва. Паломництво в структурі релігійного туризму. Види паломництва. Духовно-паломницький туризм. Конфесійні вияви паломництва. Відмінність паломницьких та релігійних турів. Категорії паломників. Мотивація релігійного туриста.

Модуль 2. Регіональні особливості релігійного туризму у світі

Тема 4. Релігійний туризм в християнстві: територія, релігійні центри, паломництва та екскурсії

Географія поширення християнства у світі. Релігійний туризм у різних християнських конфесіях. Основні центри християнського паломництва. Географія поширення Православ'я. Найважливіші центри релігійного туризму та паломництва у Православ'ї. Православні святині Болгарії, Греції, Грузії, Ізраїлю, Італії, Кіпру, Росії, України, Франції.

Географія поширення католицизму та протестантизму. Найважливіші центри релігійного туризму та паломництва у католицизмі. Сакральні об'єкти залучення католиків і протестантів в Італії, Німеччині, Іспанії, Польщі.

Головні християнські реліквії як об'єкти залучення туристів.

Тема 5. Релігійний туризм в ісламі: територія, релігійні центри, паломництва та екскурсії

Регіональні особливості поширення ісламу. Головні свята в ісламі. Найважливіші центри релігійного туризму та паломництва у мусульман. Головні святині мусульман.

Паломництво в ісламі. Розвиток і традиції паломництва (хаджу) серед мусульман України.

Тема 6. Релігійний туризм представників інших релігій і течій

Географія поширення буддизму у світі. Найважливіші центри релігійного туризму та паломництва у буддизмі.

Релігійні центри іудаїзму. Релігійний туризм в індуїзмі. Найважливіші центри релігійного туризму та паломництва в іудаїзмі. Відродження й активізація іудейсько-хасидського паломництва на теренах України.

Східні релігії. Об'єкти поклоніння у релігіях Далекого Сходу.

Тема 7. Особливості практичної організації поїздок в релігійному туризмі

Організатори релігійного туризму та паломництва. Туристичні структури для практичної організації поїздок прочан і екскурсій. Паломницькі відділи єпархій і аналогічних структур інших релігійних конфесій. Благодійна діяльність паломницьких програм.

Етапи розробки туристичного продукту в релігійному туризмі. Зміст і організація спеціалізованих турів. Релігійний туризм екскурсійно-пізнавальної спрямованості. Розподіл функцій між паломницькою службою конфесії і туристичною фірмою. Особливості на стадії комплектування груп у релігійному туризмі та паломництві. Особливості використання туристичної інфраструктури.

Потенційні іноземні споживачі вітчизняного турпродукту в релігійному туризмі.

Тема 8. Розвиток релігійного туризму і сприяння паломництву в Україні

Історико-географічні особливості розвитку релігії в Україні. Сучасні релігійно-конфесійні відмінності в Україні. Територіальна організація релігії в Україні.

Релігійний туризм в Україні та особливості його розвитку. Християнська проща сакральними місцями України. Києво-Печерська лавра як об'єкт релігійного туризму. Розробки національної мережі паломницьких маршрутів.

Значення маріологічних святинь України в духовному житті католиків. Церковні пам'ятки національних меншин в Україні.

Організація в'їзного туризму. Залучення іноземних туристів до українських святинь. Перешкоди розвитку релігійного туризму та паломництва в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Божук Т. І. Поняття, функції та завдання релігійного туризму / Т. І. Божук // Вісник Львівського університету. Серія географічна. – 2010. – Вип. 38. – С. 37-44.
2. Барбур И. Религия и наука: история и современность / И. Барбур; перев. с англ. А. Федорчука. – Москва : Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2000. – 460 с.
3. Биржаков М. Б. Паломнический и религиозный туризм: справочник / М. Б. Биржаков. – СПб.: ОЛБИС, 1997. – 732 с.
4. Гудима І. П. Молитва як елемент релігійного культу і явище культури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: 09.00.11 / І. П. Гудима. – Київ, 1996. – 20 с.
5. Дмитриевский А.В. Религиоведение для менеджеров туристического бизнеса: практические аспекты: уч. пос. / А. В. Дмитриевский. – Донецк : Донецкий ин-т туристического бизнеса, 2004. – 306 с.
6. Здіорук С.І. Суспільно-релігійні відносини: виклики Україні ХХІ століття / С. І. Здіорук. – Київ : Знання України, 2005. – 552 с.
7. Зеленюк Ю.О. Релігійний туризм як комунікаційний засіб виховання людської особистості / Ю. О. Зеленюк // Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка». – 2013. – Вип. 23. – С. 88-95.
8. Зеркалов Д.В. Религиозная безопасность Украины: хрестоматия / Д.В. Зеркалов. – К.: Автор, 2008. – 188 с.
9. Казьмина О. Е. Религиозные организации современного мира: Учебное пособие / О.Е. Казьмина, П.И. Пучков. – Москва : Издательство Московского университета, 2010. – 368 с.
10. Ковальчук А. С. Географія релігії в Україні: Монографія / А.С.Ковальчук. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 308 с.
11. Ковальчук А. С. Конфесійно-географічна характеристика релігійно-паломницьких об'єктів в Україні : монографія / А. С. Ковальчук. – Львів: Фенікс, 2002. – 120 с.
12. Ковальчук А. Організатори паломництва та релігійного туризму / А.Ковальчук, А. Манько // Вісник Львівського університету. Серія географічна. – 2013. – Випуск 42. – С.170-178.
13. Ковальчук А. Релігійний туризм в Україні: навч. посібник / А. Ковальчук, Д. Каднічанський, М. Рутинський [та ін.].– Львів : ЛНУ-ім. Івана Франка, 2013. – 420 с.
14. Ковальчук А. Формування понятійно-термінологічного апарату релігійного туризму і паломництва / А. Ковальчук // Вісник Львів-

ського університету. Серія: Міжнародні відносини. – 2012. – Вип. 29. – Ч. 2. – С.86–92.

15. Колодний А. М. Україна в її релігійних виявах / А. М. Колодний. – Львів : Сполом, 2005. – 336 с.

16. Любіцева О. О. Паломництво і релігійний туризм. Монографія / О. О. Любіцева, О. В. Романчук. – Київ : Істина, 2011. – 328 с.

17. Павлов С. В. Географія релігій: навч. посібник / С. В. Павлов, К.В. Мезенцев, О. О. Любіцева. – Київ: АртЕк, 1998. – 504 с.

18. Паломницький туризм : Конспект лекцій для студентів напряму підготовки 6.140103 «Туризм» денної та заочної форм навчання // уклад. Ю. Є. Дашук. – Луцьк : Луцький НТУ, 2014. – 56 с.

19. Панченко С.А. Релігійний туризм в Україні: стан, потенціал, перспективи / С.А. Панченко. – Київ : Автограф, 2019. – 163 с.

20. Патійчук В.Функціональні особливості організації релігійно-паломницьких турів / В. Патійчук // Науковий вісник Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2015. – № 15. – С. 24-31.

21. Сапелкіна З. П. Релігійний туризм : навч. посіб. / З. П. Сапелкіна. – Київ : Наукова думка, 2009. – 439 с.

22. Сапелкіна З. П. Релігія і культура. Релігійний туризм: навч. посіб. / З. П. Сапелкіна – Київ : Вид-во Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2012. – 220 с.

23. Устименко Л. М. Релігійний туризм як історико-суспільне явище / Л. М. Устименко // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. – 2013. – Вип. 19 (2). – С. 187-192.

24. Христов Т. Т. Религиозный туризм : учеб. пос. для студ. высш. учеб. заведений / Т. Т. Христов. – Москва : Наука, 2003. – 288 с.

25. Юрченко С. О. Релігійний туризм у християнстві на сучасному етапі / С. О. Юрченко, Є. С. Юрченко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». – 2017. – Вип. 6. – С. 216-220.

26. Шевчук Л. Т. Сакральна географія: навч. посібник / Л. Т. Шевчук. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 1999. – 160 с.

27. Яроцький П. Л. Паломницький (релігійний) туризм в Україні: перспективи розвитку / П. Л. Яроцький // Релігієзнавство : навчальний посібник. – 2-ге вид. – Київ, 2004. – 308 с.

Додаткові

28. Божук Т. І. Застосування інформаційних технологій в релігій-

ному туризмі / Т. І. Божук // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 1. – С. 326-333.

29. Бьюкенен П.Дж. Смерть Запада. Пер. с англ. А. Башкирова. – М.: ООО «Издательство АСТ»; СПб.: Terrafantastica, 2003. – 444 с.

30. Гиренок Ф.И. Моральная экономика: третий путь / Ф.И. Гиренок // Антология современной философии хозяйства / Под. ред. Ю. М. Осипова: в 2-х. т. – Т.1. – Москва : Магистр, 2008. – С. 216-219.

31. Костащук І. І. Географія православних релігійних конфесій в Україні / І. І. Костащук // Часопис соціально-економічної географії. – 2008. – № 5. – С. 177-181.

32. Панченко С. А. Шлях святого Павла: відтворення паломницького маршруту / С. А. Панченко // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. – 2017. – Вип. 39. – С. 87-92.

33. Панченко С. А. Феномен релігійного туризму і паломництва в культурологічному вимірі / С. А. Панченко // Міжнародний вісник: культурологія, філологія, музикознавство. – 2017. – № 2 (9). – С. 135-139.

34. Релігійний туризм: термінологічний словник-довідник / Автор-упорядник Т. Божук. – Львів: Український бестселер, 2010. – 152 с.

35. Цыганов С. А. Конкурентоспособность стран мира на мировом туристическом рынке / С. А. Цыганов, Е. Е. Юрченко, С.А. Юрченко // Региональные исследования . – 2015. – № 1 (47). – С. 88-95.

Електронні ресурси

36. Безрукова В. С. Основы духовной культуры (энциклопедический словарь педагога) / В. С. Безрукова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://refdb.ru/look/2054801-p7.html>.

37. О паломничестве [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://pilgrims.in.ua/ru/top-palomnicheskije-sluzhby/>.

38. Паломничество в Украине. Топ 10 святых икон [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://terebovlya.glo.ua/podborki/palomnichestvo-v-ukraine-top-10-svyatyh-ikon.html>.

39. Релігійно-інформаційна служба України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://risu.org.ua/ua/relig_tourism/about_project_rt

40. Топ-10 святых источников [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dubno.glo.ua/podborki/palomnichestvov-ukraine-top-10-svyatyh-istochnikov.html>.

41. Релігійний туризм: особливості та місця [Електронний ресурс].

– Режим доступу: <http://tursvit.info/religijnyj-turyzm-osoblyvosti-ta-mistsya/>

42. Чередниченко А. О. Розвиток релігійного туризму як шлях до відновлення туристичної галузі в умовах соціально-економічної кризи / А. О. Чередниченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/rozvitok-religiynogo-turizmu-yak-shlyah-do-vidnovlennya-turistichnoyi-galuzi-v-umovah-sotsialno-ekonomchnoyi-krizi>.

43. Чміль О. Релігієзнавчі мандрівки та релігійний туризм / О. Чміль, В. Чміль [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tourlib.net>.

44. Religion by Location [Electronic resource] – Way of access : http://www.adherents.com/adhloc/Wh_2.html